

وانه‌یه‌کی شه‌ری حه‌ماس-ئیسرائیل؛ لاوازه‌کانیش بـه‌هیـزن!

10-10-2023

نووـسـهـکـان
زـرـیـانـ رـوـژـهـهـلـاتـی

کورته : سـهـرـهـرـایـ هـهـرـ نـادـیـارـیـیـهـکـ لـهـمـ شـهـرـهـیـ حـهـمـاسـ وـ ئـیـسـرـائـیـلـدـاـ،ـ یـهـکـ شـتـمانـ لـنـ روـونـهـ.ـ ئـهـوـیـشـ ئـهـوـهـیـ کـهـ ئـیدـیـ لـهـ شـهـرـدـاـ،ـ دـهـرـفـهـتـیـ بـهـهـیـزـبـیـ لـاـواـزـهـکـانـیـشـ رـهـخـساـوـهـ وـ،ـ هـیـزـدـارـیـ بـهـ تـهـنـیـاـ بـهـسـ نـیـیـهـ بـوـ ئـهـوـهـیـ دـهـوـلـهـتـ یـانـ لـایـهـنـیـکـ پـارـیـزـرـاـوـ بـیـتـ.ـ لـیـرـهـشـدـاـ فـاـکـتـهـرـیـ سـهـرـهـکـیـ بـلـابـوـوـهـنـهـوـهـیـ خـیـرـایـ تـهـکـنـهـلـوـژـیـاـیـ جـهـنـگـیـیـهـ کـهـ تـوـانـیـ ئـهـکـتـهـرـهـ دـهـوـلـهـتـیـ وـ نـادـهـوـلـهـتـیـیـهـکـانـیـشـ بـوـ خـافـلـگـیـرـیـ سـترـاتـیـزـیـ زـیـاتـرـ کـرـدـوـوـهـ.

ههپنی رابردوو، جیهان به سهرسوورمانه و ته ماشای ديمهنى هېرىشى موشهكى، درۇن، دابەزىنى پاراشوتچىيەكانى حەماس و دزه كردنى ھېزەكانى بوبو بۇ شەپى دژى ئىسراييل؛ حەماس بە ستراتىئى شەپى ناھاوسەنگ و تاكتىكى فەرەنەندەدەوە ئىسراييل خافلگىركردبوو. جيھانىش بە ھۆي ناوابانگى سوپا و دەزگاي ھەوالگىريھەكىيەوە، سەرى لە دۆخە سوورماپوو كە تەلەتىپ تىكەوتبوو. شەپھىشتا بەرددەوامە و گەللىك پرسىيارەن كە چاوهپىي وەلامن: چۈنچۈنى ھېزىكى وەك حەماس توانى دەولەتىكى وەك ئىسراييل خافلگىرىكەت؟ ئاپا پېشىتە سەبارەت بە توانى ئىسراييل زىادەرپۇيى كرابۇو يان حەماس خۆي بەھېزىتەر كردووھە؟ داھاتووی شەپەكە چى دەبىت ئاپا فراوانتر دەبن و شوپىنى دىكەش دەگۈرىتەوە يان ھەر لە سىنوارەكانى ئىستىدا دەمەننەتەوە؟ مىشتمەركان سەبارەت بە رۆل گەريمانەيى ئىران لە پالپىشى حەماس لەم ھېرىشەدا چى لىدەكەۋىتەوە؟ لىكەوتە سىياسى و جىوپۇلەتىكىيەكانى شەپەكە چى دەبن؟

ئەگەر وەلامىكى خىرا بەھەينەوە، بەگىشتى دەتوانىن بىزىن:

يەكمەم: ئىسراييل ولانىكى بەھېزە و حاشا لەوە ناكىرىت كە لەچاو ولانى ناوجەكە سوپاپەكى پېچەكە و تۆكمەتى ھەيە، بەلام خافلگىركرار و ئەوهەش نىشانەيەكى ئاشكىرای گۈرەنلىكى سروشىتى جەنگە لە سەدە 21. بەھۆي پېشىكەوتى تەكەنلەلۇزىباوه، ئىدى سەردەمى بەھىزىنى لوازەكانىش ھاتووھە و تەنبا بەھېزىپ بەس نىيە بۇ ئەوهەي ولانىك پارىززاو بىت.

دۇوەم: شەپھىشتى دەبىت كە ئىران يان گۇرۇپەكانى دىكەي وەك ھېزبۇللا يان گۇرۇپە چەكدارەكانى عىزاق دەستوەردانى راستەوخۆي تىدا بىكەن. جارى ئەمرىكا و ئىسراييل خۇيان لەوە دزىوەتەوە كە بىلەن دەستى راستەوخۆي ئىرانى تىدايە. ئەمە بە روالەت واتاي ئەوهەيە كە لايەنە سەرەتكىيەكان نايانەوي شەپەكە فراوانتر بىت. بەلام ئابن لەبىرمان بچىت كە شەپى خافلگىرمان بەشىكە لە دكتۆرىنى سەربازى ئىسراييل و دەبن چاوهپىي بىن بىزەن ئەنچەن چى دەكات. بەلام ھەقە ئەو پرسىيارەش بکەين كە ئەگەر ئىسراييللىش نەيەۋىت بەلام گۇرۇپە پرۇ ئىزانىيەكانى ناوجەكە ئەوهەيان وېست چى؟ بۇيە لە راستىدا ھەرچەندەي كە زەۋىنەي فراوانبۇونى شەپەكە بەكەمى دىارە، دۆخەكە ھەستناكە و بە ئاسانى دەتوانىت بۇ شەپىكى فراوانىنىش وەربىڭۈرتىت.

سىيەم: كارىگەرەيەكانى ئەم شەپەلەپوو سىياسى و سەربازىيەوە بەرفراوانە و دەشى فەرەنەند بىت.

ھېزى لوازى!

سەرەپاي ھەر نادىارييەك لەم شەپەيى حەماس و ئىسراييلدا، يەك شىتمان لە روونە. ئەوبىش، ئەوهەيە كە ئىدى لە شەپەدا، دەرفەتى بەھېزىپ لوازەكانىش رەخساوھە و، ھېزىدارى بە تەنبا بەس نىيە بۇ ئەوهە دەھولەت يان لايەننەك پارىززاو بىت. لىزەشدا فاكتەرى سەرەكى بىلابۇونەوەي خىراي تەكەنلەلۇزىيائى جەنگىيە كە توانى ئەكتەرە دەولەتى و نادەولەتىكىيەكانىشى بۇ خافلگىرىنى ستراتىئى زىاتر كردووھە.

ھېرىشەكەي حەماس، گۇتهيەكى مېشىل ھاندلى وەك تىپەرىزانىيەكى جەنگ پېشىراستىكەرەدەوە كە بەھۆي خافلگىركردەوە كە پېشىكەوتى تەكەنلەلۇزىيائى جەنگى دەرفەتىكى زۆرى بۇ رەخساندۇوھە، ستراتىئى ھېرىش زىاتر لە ستراتىئى بەرگرى كەلکى ھەيە. ئەمانەش بەگىشتى چەند پەندىكىيان تىدايە: سىياسەتە ئەمنى و سەربازىيەكان بۇ داپۇشىن و سەركوتىرىنى پەرسە ناوخۇپەيەكان بەتاپىبەت لە رۆزەھەلاتى نىيەۋەپەست بۇ ھەمومو كات بە كەلک نايەن، چونكە ھېچ لايەننەك ناتوانىت بە تەواوى رى لە بىلابۇونەوەي تەكەنلەلۇزىيائى سەربازى بگىرىت و درەنگ يان زۇو موشەك و درۇنى ھەرزان دەكەۋىتە دەست كەلپىك لە گۇرۇپەكان. نموونەي ھەرە زىندۇوش، حەماس و ئەو گۇرۇپانەن كە لە رۆزآنى رابردوودا بە درۇن ھېرىشيان كرده سەر كۆلىپىكى سەربازى لە پارىزگاي حومس لە سووريا. ئەمە بە گىشتى واتاي ماتەۋەھەي ناسەقامگىرىيەكى درېڭىخايەن لە رۆزەھەلاتى نىيەۋەپەست دەدات ئەكەر چارەسەرەنلىكى گۈنجاو بۇ پەرسە گۈنگەكان نەدۇزىنەوە. لەو نىوانەشدا پېسى كورد بابەتىكى زىندۇووئى رۆزەھەلاتى نىيەۋەپەست كە بېشىك تەنبا بە سەركوتىكارىي و سىياسەتى ئەمنى و سەربازى چارەسەر ناكىرىت. شەپەكەي حەماس دەرىخىست كە ھېچ چارەسەرەنلىك نىيە بۇ پېسى كورد بېجگە لەوەي كە دان بە مافەكانىدا بنىرېت و سازانى لەگەل بىرىت وەك چۆن ھېچ چارەپەك بۇ پېسى فەلەستىنېش نىيە غەيرى سازان و رىكەوتەن لەگەللى.

ئەوهەي رووپىدا چى بۇ؟

كاتى خۆي زېگىنيو بىرژىنىسىكى لەپىنى چەمكى "ھېزى لوازى" بەوە، لەكەسایەتى ئەمەرىكادا باسى لە كىشە كەورەكەي ھېزىدارەكانى جيھانى كردىبوو؛ چۆن رووپەرۇوو نەيارىكى بىنەوە كە خۆي لوازە بەلام ئەلەنەرە بەلەنەرە بەھېزى ھەبە؟ ئەو پېپۇابۇو كە پېشىكەوتى تەكەنلەلۇزىا دەرفەتى بۇ لوازەكانىش رەخساندۇوھە و تەنبا ھېزىدارى بەس نىيە بۇ ئەوهە لايەننەك پارىززاو بىت. بالادەستى سىياسى و سەربازى ئىسراييل شىتىكى حاشاھەلەنگەرە بەلام پالنەرى حەماسىش بۇ شەپە شتىكە كە ناكىرى پېشىگۈي بخرىت. ئەمە بېجگە لەوەي كە تەكەنلەلۇزىيائى نوئى

دەرفەتى بۇ ئەكتەرىيىكى وەکوو حەماسىيش رەخسانىدۇووه کە دەستى بە ئاسمان بگات و ستراتييىز سەربازى بۇ خافلگىركردنى بەرامبەرەكە پېش بخات. رەنگە بىگۇرتىت کە ھاۋپەيمانەكانى حەناس لە پشت ئەوەن، بەلام ذۇ چۆننېتىنى ھاۋپەيمانى كەنەنەنەن بەشىكى كارىگەرە لە پرۆسىدى جەنگ. لەوانەيە درۇن و موشەكى حەناس کە زىاتر لە جۆرەكانى گاراد و ئاستىكى نىزىتىن لە چا و موشەك و سىستەمى بەرگرى ئىسرايىل، بەلام كاتىك دەبىنە ھەزاران موشەك و درۇن ئەوسا ئەستەمە بتوانىتىت بە تەواوەيى رىنى لەن بىگىدرىت. رەنگە تا ئىستاش هېچ سىستەمىكى بەرگرى موشەكى دانەھىنراپىت کە بتوانىتىت بە جارى ھەزاران موشەك لە ئاسمان بەتەقىننەتەوە.

ھېشەكەي رۆزى ھەپىنى ئەگەر لەلاپەكەمەتەرخەمى و لوازى دەزگاي ھەوالگرى و سەركردايەتى سىياسى- سەربازى ئىسرايىل دەرسىتىت لەوەي کە مەترسىي ھېزشىكى دىكەي حەناسىيان بە دەستى كەم گەرتۈووه و پېيان نەزانىوە، لەلاپەكە دەرسەكەوتىنەن ھەوالگرى حەناس لە شاردنەوەي توانى سەربازى و ھېزشى خۇي دەردەخات. ئەمەش بە رۇونى دەرىدەخات کە ئەكتەرە نادەولەتىيەكانىش توانىتى خۇيان بۇ شەپ پېشىدەخەن جا چى لەرپۇوي بەكارھەنلىنى تەكەنلەلۇزىيەتى جەنگەوە بىت يان ھەوالگرى، ستراتييىز و تاكتىكەكانى جەنگ کە پىدەھەچىت ئىدارەتى بەھۇي سەرقالبۇون بە پرس و ناكۇكىيەكانى ناوخۇ. ھەروا مژۇوول بۇون بە پرسى رىككەوتىن لەكەل دەولەتانى عەرەب، كەمتر بایەخى پىدابىت. ئەمەش رىك ئەو ھەلەبە بۇو کە كاتى خۇي جەمال عەبدۇلناسر لە جەنگى 1967 بەرامبەر ئىسرايىل كەردى؛ ھېزى ئىسرايىلى بەھەرەم زانبىوو. بەلام تەلەببى بەھەرەم زانبىوو، ئەو سوپا زۇر و زەبەنەي دەولەتانى عەرەبى شىكىت دا کە بەتەما بۇون ھېرىش بەكەنە سەر ئىسرايىل.

ئاراستەي نادىيارى شەر

تائىستا چەندەي ئىسرايىل بۇرۇمانى غەزەش بکات بالادەستى سايکۆلۆزى ھى حەناسە. بە ئەگەرى زۇر دواجاڭ ھەر ئىسرايىل ئەو 28 ناوجەيەي خۇي كۆنترۆل دەكتەوە كە شەپى تىدا كرا و گورزىكى گەورەش لە حەناس دەدات. لە ھەمانكاتىشدا پىدەھەچىت لانىكەم ئىستا فراوانىكەن بەرەكانى شەپ قازانچى ئىسرايىل نەبىت. جارى لە ماوەي كورتاخايەندە پۇيويستى بەھەي خۇي گۈلىز بکاتەوە و ناوجەكانى خۇي بە تەواوەي كۆنترۆل بکاتەوە. ئەگەر شەپەكە دەربازى ناوجەي دىكەش بىت و ئەكتەرى دىكەي نەيارى ئىسرايىل بەشدارىن، لەوانەيە ئەمە بۇ شەپىكى فراوان پەل بەهاۋىزىت. لە سىنورەكانى ئىسرايىلدا لە سورىيا و تاوهەكۈو لوپنان بەلانيكەمەو 10 گروپ چەكدارى جىابجا ھەن کە دەتوانى سەرئىشە بۇ ئىسرايىل دروستىكەن. بەلام لە ھەمانكاتىشدا ئىسرايىل پۇيويستى بە ئەنجامدانى كەردىيەكى سەربازى وا ھەيە كە بتوانىت شىكىتەكەي رۆزى ھەپىنى لەپىر باتەوە. ئەم دۆخەش مەتلەلىكى ئەمنى بۇ دروستىكەن بە ئەگەر شەپ فراوان بکات و بەرەو شۇينى دىكەي بەرىت و ئىزرانىش تىۋەبىگلىنى دىارە نىيە كە دەرەقەتى دېت يان نا. بۇيە لىرە ئەھەوەي يەكلاڭەرەوەيە ھەلۇيىستى زلهىزەكانى جىهان بە تايىھەتى ئەمرىكا و ئەورۇپاپايە. بەلەبەرچاۋەرگەتنى ئەھەوەي كە ئىدارەتى ئەمرىكا لەبەرامبەر زىاتر لە ھەشتا ھېرىش گۇروپەكانى نزىك لە ئىزران تەنبا چەند جارىك وەلەم داوهەمە، ئەمە پرسىيەتكە كە ئايا ئەگەر ئىسرايىل شەپ فراوان بکات لەسەرى دەكتات يان نا؟ پىدەھەچىت ئەمرىكاش ھەزى لەشەپى ئىزران نەبىت بەتايىھەت كاتىك كە بەرەو ھەلبىزىدەن دەرىوات. وادىارە ئىسرايىلىش نايەۋى بە تەنبا شتى وھا بکات، بۇيە سەرەپا رايپۇرتىكى واں سترىت جورنال لەسەر تىۋەگلانى ئىزران و پلاندانانى ھېشەكە لە بەپروتەوە، ھەردوولا دەلىن ھېشىتا بەلگەمان نىيە كە دەستى ئىزران بۇ خۇيىشى رەتىدەكتەوە.

بۇيە بەئەگەرى زۇر ئىسرايىل لە ماوەي كورتاخايەندە دەھەۋىت ئەم شەپ زۇر فراوان نەبىت بەلام تا ماوەيە دەرىزە بکىشىت. بەلام پرسىيەر پىچەوانە ئەھەوەي كە ئەگەر لايەنی بەرامبەر بە تەماي فراوانىكەن شەپ نەبىت؟ بۇيە دۆخەكە ھەستنەكە و ئاراپاستەي شەپەكەش بۇ ھەردوو ئەگەرەكە كراوەيە.

لىكەوتەكانى شەر

رېككەوتىن ئابراھام و دانوستانىدەكانى ئاسايىكەنەنەوەي پەيوەندىيەكانى ئىسرايىل و سعودىيە لەم چەند سالەي دوايىيەدا پرسى فەلەستىنى تاراپەيەك پەراۋىز خىستىبوو. بېجگە لە ئىزران ئوردن و قەتەر، پرسى فەلەستىن كەمتر لە سالانى پېشىوو لە گۇتارى سەرگەرەي و لەلان دا لە كۆبۈونەوەي گىشتى ئەمسالى نەتەوە يەكگەرتووەكان رەنگى دابووھە، بەلام شەپەكەي ئەمسال نەك تەنبا سەرنجى بۇ سەر پرسى فەلەستىن و غەزە راکىشىا بەلگۇ حەماسىشى وەك ھېز سەرەكى لە جىاتى فەتح دەرخستە پېشى.

كارداھەوەي تۈركىيا، سعودىيە، ئىمارات و تەنەنەت مىسىرىش بە جۆرىكە كە دەيانەۋىت ھاوسەنگىيەكى رابكىن بەلام بە ئەگەرى زۇر بابەتى ئاسايىكەنەنەوەي پەيوەندى لەكەل سعودىيە لانىكەم تۆزىك خاو دەبىتەوە.

براوه‌یه‌کی ئەم شەرە ئىرانە کە لە ماوهى سالانى راپردوودا بە هۆى شەرى سىيەرهەوە ئىسرايل گورزى زۆرى ليابوو. ھەر لە كوشتنى زانا ئەنۇمۇيىھە يەو بىگەرە هەتا بىلگەنامە نەينىيەكانى و بۇرۇمانەكانى لە سورريا، ئىسرايل لە دىرى ئىران كارى زۆرى كردىبو بۇيە ئەم دۆخەي ئىستاي ئىسرايل باھتىكە بە دلى تاران. ئەم دۆخە ورھى ھىزەكانى نزىك لە ئىران لە عىراقىش بەرز دەكتەھە بۇيە پىدەچىت بە دەنگىيىكى بەرزر دىرى ئەمرىكاش قسە بکەن. خۇ ئەگەر شەرەكە فراوانىش بىت، بىشىك عىراقىش دەبىتە گۆپەپانىكى ئەو شەرە تەنانەت ئەگەر شەرى راستەوخۇش نەبىت. وەك چۈن بە هۆى ھەبۇونى ھەندىكىيان لە سورريا بە ئاسانى دەتوانن بەگەنە سىنورەكانى ئىسرايل.

ئەگەر شەرى ئۆكراینا پىويسىتى ئەوروپاى بە چەتى ئەمنى ئەمرىكا دەرخستېت، ئەوا شەرەكەي ئەمجارەش ئەوهى بە بىرى ئىسرايل ھىنایەوە كە لەپۇرى ئاسايىشەوە پىويسىتى بە ئەمرىكا، چونكە ئەگەر حەماس جارىكى واي سەرخستېت ئەوا جارى دووھەميش دەتوانىت شتى وا بکات. يان لانىكەم ترسى دووبارەكىدەنەوە دورستىكەت.

لە دواى داخرانى دۆسىيەي قەرەباخ لە نىوان ئەرمىنە و ئازەربايچان، ئەويش لەكاتىكدا كە ئىرىقان بەلاى رۆزئاوا دا بایداوهە، ھەروەھا لە پاش گوشارە ناوجەپى و ناوخۇيىھەكان لەسەر ھەرىمى كورستان، ھىرشهكانى توركيا بۇ سەر رۆزئاوا، توشسبۇونى ئىسرايل بەم دۆخەي ئىستا، دىمەن ھەبۇونى گوشارىك لەسەر ھاۋپەيمانەكانى ئەمرىكا لە رۆزھەلاتى نىوھەرات دىيار دەبىت، ئەمەش وادەكەت كە لە قۇناغى داهاتوودا ئەمرىكا ناچار بىت ھەنگاۋىك بۇ دىنیاكردنەوەي ھاۋپەيمانەكانى بىنیت ئەگەر بە تەمای مانەوە لەم ناوجەپە بىت.

لە كۇتايدا، ئەگەر لە روانگەيەكى فراونىرەوە سەير بىكەين ئەم شەرە دەتوانىت كۆرانكارى لە پرۇزەي زىكەي بەھاراتىش دروستىكەت كە لە دواپىن كۆبۇونەوەي سەرانى جى20دا راڭەنېندرە . شەرەكەي حەماس دەرىختى كە تەنبا ھەبۇونى ولاتانى كەنداو بەس نىيە بۇ پاراستنى ئەو رىزگايدە. بۇيە بەپىن رەزمەندى توركيا يان ئىران باھتى دابىنكردنى ئاسايىشى ئەو پرۇزە جىۋ ستراتىزىيە كارىكى ئاسان نىيە كە لە بەندەرە ھەيفاى ئىسرايلەوە دەرواڭە ئەوروپا.